

СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Румяна Божинова

ИИНЧ - БАН

На дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“, в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, докторантска програма „Педагогическа и възрастова психология“

Автор: Мария-Сара Кумуцу

Тема: „Влияние на стреса и удовлетвореността от работата върху развитието на „Бърнаут синдром“ при учители от училища в република Гърция

Научен ръководител: Доц. д-р Русанка Манчева

Актуалност на темата

„Бърнаут синдром“ е феномен, който представлява подчертан интерес за изследователите, проучващи процеса на упражняваната от индивида професия днес. Негативните последици от неговото възникване, провокират стремеж към разкриване на предпоставките и механизмите за възникването му. Това е с особена важност за няколко водещи професионални области, бележещи високи нива на преживявания стрес, между които е и учителската професия. Очаква се, че напредъка в конкретните проучвания, ще подпомогне усилията на психолозите за ограничаване проявата на синдрома и неговите последици сред учителите. В този смисъл избраната от Мария Кумуцу дисертационна тема се отличава със сериозна научна и приложна значимост.

Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертацията е разработена в рамките на 233 страници. Тя съдържа три глави, увод, заключение, литература и приложения. Илюстративният материал включва 23 таблици и 9 диаграми. Посочено е ползването общо на 573 източника, от тях 448 са на английски език и

125 на гръцки език. Структурата на труда и следваното изложение е в съответствие с емпиричния характер на дисертационното изследване.

В първа глава на дисертацията успешно са изведени теоретините предпоставки на изследването. Проследени са феномените, върху които е центъран изследователския интерес. На първо място това е професионалният стрес, предпоставките и последствията от него, както и опита за управлението му. Основният акцент е поставен върху бърнаут синдром, неговото възникване, изучаване и обяснение. В центъра на вниманието е наличието на проследяваните проблеми в рамките на учителската професия, в частност при гръцките учители и конкретно при учителите от специалните училища (обучаващи ученици със специални педагогически потребности). Ясно са очертани проблемите, които са дискуссионни или не достатъчно проучени и сполучливо е обоснована актуалността на избраната тема.

Като цяло, в първа глава Мария Кумуцу показва подчертано широка осведоменост върху базовите и съвременните виждания и изследвания в обсъжданата област. Успява достатъчно целенасочено да изгради обзорната част на работата и да създаде основа за поставяне на дисертационното изследване.

Втора глава на дисертацията отразява постановката и дизайна на емпиричното изследване. Тя е ясно и добре структурирана. Целта, задачите и хипотезите на изследването са коректно формулирани. Интересът на докторантката е центриран върху прегряването (бърнаут синдром) във връзка с преживявания стрес и удовлетвореност от работата. Проучването на изразеността на отделните променливи и връзката между тях е насочено към специфичната извадка на гръцките учители по специално образование, което е от първостепенно значение за приноса на работата. Моделът на изследването е обогатен с проследяването на влиянието на индивидуалните особености професионален опит, пол и възраст на учителя.

Подходящо са подбрани, включените в изследването методи, насочени към: Измерване на прегряването - Oldenburg Burnout Inventory (OLBI), Измерване на работния стрес (JSM) и Въпросник за удовлетвореността на Минесота (MSQ).

Извадката от изследвани лица е съобразена с целта и задачите на изследването. Процедурата на провеждане на изследването, независимо от дистанционния си характер,

като цяло предполага постигане на добра доказателствена стойност на получените резултати.

В **трета глава** докторантката излага резултатите от изследването, изведени на базата на проведените честотен анализ, корелационен анализ и регресионен анализ. Ясно, подробно и коректно са представени статистически доказаните закономерности по отношение на изучаваните явления и съответно подходящо таблично илюстрирани. В рамките на седем параграфа са представени резултатите от проверката на издигнатите хипотези. Правомерно са описани наблюдаваните тенденции, както по отношение на изразеността на отделните променливи, така и по отношение на връзката между тях. Това е добре отразено в специално изведеното обобщение, където синтезирано са изложени резултатите за всяка от реализираните изследователски задачи и оценена доказателствената им стойност по отношение на издигнатата обща хипотеза.

Приложеното от докторантката *обсъждане* на резултатите е направено подчертано коректно. Потърсена е подходяща обосновка и сравнение с резултати от други подобни изследвания. Положително трябва да бъде оценено и виждането ѝ за *ограниченията* на настоящето изследване и възможностите те да бъдат преодолени в бъдещи проучвания.

Научните приноси на дисертацията могат да бъдат открити в следните основни насоки:

- Формулиран и осъществен е модел на изследване, визиращ връзката между стреса, удовлетвореността от работата и бърнаут синдром при учители от специалните училища, включващ отчитане на индивидуалните характеристики пол, възраст, професионален опит, образователно ниво, семейно положение. Подобно изследване предполага разкриване на съществени предпоставки за възникване на бърнаут синдром при учителите от специалните училища и обогатяване представата за неговата изразеност при професията учител като цяло;
- Установено е, че преживявания стрес от учителите от специалните училища се отличава с висока изразеност (над средно равнище);
- Емпирично, при учителите от специалните училища се доказва и значима изразеност на бърнаут синдром, съпроводен с високо ниво на прегаряне,

- отразяващо висока степен на изчерпване и дезангажираност;
- Установена е значима връзка между стреса и удовлетвореността от работата, повлияваща елементите на прегряване при учителите от специалните училища;
 - Доказа но е, че факторите възраст и образователно ниво на учителите по специално образование влияят върху диференциране на прегарянето в измерението изтощение (изчерпване), и в измерението дезангажираност;
 - В приложен план, получените резултати са основа за разработване на превантивни мерки и образователни програми, насочени към формиране на умения у учителите за преодоляване на професионалния стрес.
-

Мария-Сара Кумуцу прилага три самостоятелни **публикации** на английски език, свързани с работата ѝ върху дисертационното проучване.

Приложеният **реферат** от Мария-Сара Кумуцу, отразява достатъчно пълно и точно дисертационни труд и отговаря на съответните изисквания.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Предложеният от Мария-Сара Кумуцу дисертационен труд на тема: **„Влияние на стреса и удовлетвореността от работата върху развитието на „Бърнаут синдром“ при учители от училища в република Гърция“** доказва, много добрата ѝ теоретична и методологична подготовка, както и способността ѝ да подлага на изучаване проблеми, които са актуални от научна гледна точка и от гледна точка на образователната практика.

Дисертационният труд напълно отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и правилника за прилагането му. Посоченото по-горе ми дава основание с убеденост да гласувам за присъждането на **Мария-Сара Кумуцу** образователната и научна степен «Доктор» по направление «Психология».

15. 10. 2024 г.

Проф. д-р Румяна Божинова

STANOVISHT E

By **Prof. Romyana Bozhinova, Ph.D.**

IINCH - BAS

On a dissertation work for awarding the educational and scientific degree "doctor", in the field of higher education 3. Social, Economic and Legal sciences, professional direction 3.2. Psychology, doctoral program "Pedagogical and Developmental Psychology"

Author: Maria –Sara Koumoutsou

Topic: “Influence of Stress and Job Satisfaction on the Development of the ‘Burnout Syndrome’ in Teachers from Schools in the Republic of Greece”

Research supervisor: Assoc. Prof. Rusanka Mancheva, PhD

Relevance of the topic

"Burnout syndrome" is a phenomenon that is of marked interest to researchers studying the process of an individual's occupation today. The negative consequences of its occurrence provoke a desire to reveal the prerequisites and mechanisms for its occurrence. This is of particular importance for several leading professional fields with high levels of perceived stress, among which is the teaching profession. It is expected that progress in specific studies will support the efforts of psychologists to limit the manifestation of the syndrome and its consequences among teachers. In this sense, the dissertation topic chosen by Maria Kumutsu is distinguished by serious scientific and applied significance.

Characterization and evaluation of the dissertation work

The dissertation is developed within 233 pages. It contains three chapters, introduction, conclusion, references and appendices. Illustrative material includes 23 tables and 9 diagrams. The use of a total of 573 sources is indicated, of which 448 are in English and 125 in Greek. The structure of the work and the following exposition is in accordance with the empirical nature of the dissertation research.

In *the first chapter* of the dissertation, the theoretical premises of the research are successfully presented. The phenomena on which the research interest is centered have been traced. First of all, it is occupational stress, its prerequisites and consequences, as well as the experience of its management. The

main emphasis is placed on burnout syndrome, its occurrence, study and explanation. The focus is on the existence of the tracked problems within the teaching profession, in particular among Greek teachers and specifically among teachers from special schools (teaching students with special pedagogical needs). The problems that are debatable or not sufficiently studied are clearly outlined and the relevance of the chosen topic is successfully justified.

Overall, in the first chapter, Maria Kumutsu shows a markedly broad awareness of basic and contemporary views and research in the area under discussion. Succeeds in sufficiently purposefully building the overview part of the work and creating a basis for placing the dissertation research.

The second chapter of the dissertation reflects the setting and design of the empirical study. It is clear and well structured. The purpose, tasks and hypotheses of the research are correctly formulated. The doctoral student's interest is centered on overheating (burnout syndrome) in relation to experienced stress and job satisfaction. The study of the expressiveness of the individual variables and the relationship between them is aimed at the specific sample of Greek special education teachers, which is of primary importance for the contribution of the work. The research model is enriched with the tracking of the influence of individual characteristics, professional experience, gender and age of the teacher.

Appropriately selected, the methods included in the study focused on: Measuring burnout - Oldenburg Burnout Inventory (OLBI), Job Stress Measurement (JSM) and Minnesota Satisfaction Questionnaire (MSQ).

The sample of researched persons is consistent with the purpose and tasks of the research. The procedure for conducting the research, regardless of its remote nature, generally implies achieving a good probative value of the obtained results.

In *the third chapter*, the doctoral student presents the results of the research, based on the conducted frequency analysis, correlation analysis and regression analysis. The statistically proven regularities in relation to the studied phenomena are presented clearly, in detail and correctly, and accordingly appropriately illustrated in tables. Within seven paragraphs, the results of the verification of the raised hypotheses are presented. The observed trends are legitimately described, both in terms of the expressiveness of the individual variables, and in terms of the relationship between them. This is well reflected in the specially presented summary, where the results for each of the realized research tasks are presented in a synthesis and their probative value is assessed in relation to the raised general hypothesis.

The discussion of the results provided by the doctoral student is clearly correct. Appropriate justification and comparison with results from other similar studies is sought. Her insight into the limitations of the present study and the possibilities to overcome them in future studies should also be appreciated.

The scientific contributions of the dissertation can be found in the following main directions:

- A research model was formulated and implemented, looking at the relationship between stress, job satisfaction and burnout syndrome among teachers from special schools, including taking into account the individual characteristics of gender, age, professional experience, educational level, marital status. Such research suggests uncovering essential prerequisites for the occurrence of burnout syndrome among teachers from special schools and enriching the idea of its expression in the teaching profession as a whole;

- It has been established that the stress experienced by teachers from special schools is characterized by high expression (above average level);

- Empirically, a significant expression of burnout syndrome, accompanied by a high level of burnout, is also proven among teachers from special schools reflecting high levels of burnout and disengagement;

- A significant relationship was established between stress and job satisfaction, affecting the elements of overheating among teachers from special schools;

- It has been proven that the factors age and educational level of special education teachers influence the differentiation of burnout in the dimension of exhaustion (exhaustion) and in the dimension of disengagement;

- In an applied plan, the obtained results are a basis for developing preventive measures and educational programs aimed at forming skills in teachers to overcome professional stress.

Maria-Sarah Kumutsu applies three independent **publications** in English related to her dissertation research work.

The attached **abstract** by Maria-Sara Kumutsu, reflects sufficiently complete and accurate dissertation work and meets the relevant requirements.

CONCLUSION

The dissertation work proposed by Maria-Sara Koumutso on the topic: "Influence of stress and job satisfaction on the development of "Burnout Syndrome" among teachers from schools in

the Republic of Greece" proves her very good theoretical and methodological preparation, as well as her ability to of studying problems that are relevant from a scientific point of view and from the point of view of educational practice.

The dissertation fully complies with the requirements of the ŽRASRB and the regulations for its implementation. The above gives me reason to vote with conviction for awarding Maria-Sara Kumutsu the educational and scientific degree "Doctor" in the field of "Psychology".

15. 10. 2024.

Prof. Dr. Romyana Bozhinova